

<http://revped.ise.ro>

Print ISSN 0034-8678; Online ISSN: 2559 - 639X

RELATIONAL STRATEGIES IN THE SCHOOL SETTING – SPECIFIC FEATURES IN PRIMARY EDUCATION

Strategii relaționale în spațiul școlar - particularități specifice ciclului
primar de învățământ

Florina Magdalena ONAGA

Journal of Pedagogy, 2022 (1), 105 – 127

<https://doi.org/10.26755/RevPed/2022.1/105>

The online version of this article can be found at: <https://revped.ise.ro/rp-2022-1/>



This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.
To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Published by:

**CENTRUL NAȚIONAL DE POLITICI ȘI EVALUARE ÎN EDUCAȚIE
UNITATEA DE CERCETARE ÎN EDUCAȚIE**

<http://www.ise.ro/>

<https://rocnee.eu/>

Further information about *Revista de Pedagogie* – *Journal of Pedagogy* can be found at:

Editorial Policy: <http://revped.ise.ro/editorial-policy/>

Author Guidelines: <http://revped.ise.ro/en/author-guidelines/>

STRATEGII RELATIONALE ÎN SPAȚIUL COLAR - PARTICULARITĂȚI SPECIFICE CICLULUI PRIMAR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Florina Magdalena Onaga*

școala Primar „Casa Speranței”,
Timișoara, România
onaga.florina@gmail.com

Rezumat

Școala și familia sunt considerate a fi piloni de bază ai educației, iar între acestea și comunitate pendulează copilul, ca obiect și subiect al educației. Dacă aceste medii educaționale se completează și se susțin, atunci ele vor influența integrarea eficientă a copilului în activitatea școlară și, mai apoi, în viața socială.

Sistemul de învățământ este un spațiu al interacțiunii sociale, un spațiu în care profesorii relaționează pe de o parte cu elevii, iar pe de altă parte stabilesc relații de cooperare cu familiile elevilor și cu alți factori interesați ai societății. Prin fiecare contact relațional cu elevii sau părinții, profesorii desfășoară activități de creștere și dezvoltare, de conducere și direcționare. La nivelul clasei de elevi, relațiile de comunicare, de conducere a activității clasei, relațiile socio-afective care se stabilesc între profesori și elevi determină constituirea unui climat psiho-social care poate favoriza sau defavoriza optimizarea procesului didactic.

Pentru reușita școlară a elevului este important relația familie-școală. Se observă că această colaborare este mai consistentă în ultimul timp și este caracterizată de o varietate a interacțiunilor personale între reprezentanții școlii și membrii familiilor elevilor.

Prezentul articol explorează importanța relațiilor dintre cadrul didactic și elevi, precum și a relațiilor dintre școală și familiile elevilor datorită rolului pe care îl au în eficientizarea învățării și în dezvoltarea personalității elevilor. Studiul realizat în cadrul uneicoli primare conturează importanța strategiilor relaționale în spațiul școlar.

Cuvinte-cheie: educație, elev, familie, strategie relațională, școală.

* Profesor învățământ primar, Doctor în Sociologie, școala Primar „Casa Speranței”, Timișoara, România.

Abstract

School and family are considered to be basic pillars of education, the child moves, as the object and subject of education between them and the community. If these educational environments complement and support each other, then they will influence the efficient integration of the child in school activities and later in social life.

The education system is a space of social interaction, a space in which teachers interact on the one hand with students, and on the other hand establish cooperative relationships with students' families and other stakeholders in the society. Through every relational contact with students or parents, teachers carry out activities of growth and development, leadership and direction. On class level, the communication relations, the management of the class activity, the socio-affective relations that are established between teachers and students determine the establishment of a psycho-social climate that can favor or disfavor the optimization of the teaching process.

The family-school relationship is important for the student's school success. Lately, there has been a more consistent involvement of parents in the children's school activity and a multiplication of personal interactions between school representatives and family members.

This article explores the importance of the relationships between teachers and students, as well as the relationships between school and students' families due to their role in streamlining learning and developing students' personalities. The study conducted in a primary school outlines the importance of relational strategies in the school space.

Keywords: *education, family, relationship strategy, school, student.*

1. Spa iul colar - caracteristici

Educa ia este o ac iune specific uman , o ac iune prin intermediul c reia fiin a uman se dezvolt sub aspect intelectual, psihologic, social, emo ional, profesional. Demersurile educative încep în familie, care este cadrul cel mai oportun pentru educa ie i cel mai important mijloc de transmitere a normelor culturale din genera ie în genera ie. Educa ia realizat în familie are de asemenea un rol deosebit în modelarea personalit ii sociale a copiilor. Dar, al turi de această institu ie social , coala reprezint un alt cadru institu ional care are mandatul de a realiza educa ia tinerei genera ii. Coala este organiza ia social delegat de comunitate pentru a transmite elevilor, în conformitate cu criteriile pedagogice, psiho-biologice ale acestora, sistemul de valori specifice societ ii (Onaga, B l u & Neagoe, 2019). Ea este un spa iu social care aduce împreun copii care au origini sociale diferite, care provin din medii i din familii diferite, care au o istorie de via diferit . De i popula ia colar se difereniaz sub atâtea aspecte, prezen a în coal a elevilor se face cu scopul buneii form ri i integr ri sociale a acestora.

Spa iul colar reprezint , în viziunea lui Goodman (1992, p. 121), o „lume social nou “ în care este integrat copilul care devine colar. Aici, elevul deprinde nu numai achizi ii intelectuale precum cititul, scrisul, socotitul, ci i deprinderile importante vie ii sociale. Rupt de rela iile familiale care au un caracter intim, colarul ajunge într-un spa iu în care to i elevii sunt, sau ar trebui, trata i la fel. Ca parte a grupului de colegi, copilul interac ioneaz cu ace tia de multe ori în situa ii în care nu este vreun control al adultului. A a observ existen a unor reguli impuse de ceilal i i deprinde modalit i de adaptare la via a social . Datorit interac iunii cu ceilal i, spa iul colar are un rol esen ial în ceea ce prive te socializarea copilului.

Clasa este spa iul colar în care au loc cele mai importante interac iuni din mediul educa ional: interac iunea profesor-elev i interac iunea elevi-elevi. În acest context rela ional, ghidat de scopuri specifice educa iei, fiecare actor social î i etaleaz propriile comportamente i practici. Fiecare are particularit i specifice care difer atât ca sens, cât i în ceea ce prive te mijloacele prin care se realizeaz . Între componentele umane esen iale ale clasei, profesorii i elevii, se stabilesc raporturi sociale diverse, atât interindividuale, cât i individual-colective. Aceste rela ii pot avea efecte

majore asupra stării psihologice a fiecărui colar și pot influența calitatea vieții colare (Iancu, 2000). Totalitatea raporturilor interumane din spațiul colar determină stări emoționale precum și situații de comunicare care pot alterna în sens pozitiv sau negativ în funcție de raportarea elevilor la normele implicite sau la cele explicite din mediul colar. În clasă, elevii învață normativitatea socială, comportamentele așteptate de societate specifice vârstei lor; tot aici sunt diferențiate și se fixează un statut nu după criterii biologice, ci după performanțele colare, după modul în care își îndeplinesc sarcinile educative.

Fiecare școală este o comunitate vie formată din oameni care au propriile biografii, sensibilități, relații, ceea ce determină, în cadrul colii, conturarea unui „aer” propriu, după cum subliniau Robinson și Aronica (2015, p. 109). Personalitățile care o compun, ritualurile și rutinele, poveștile și glumele în elese doar de cei din untru, normele de conduită, grupurile și subculturile existente în școală conturează climatul acestei instituții care este considerat un sistem viu. Formarea și menținerea unui climat colar sănătos necesită grijă și efort susținut, atât la nivel micro - la nivelul clasei de elevi, cât și la nivel macro - la nivelul întregii instituții colare, pentru a crea un spațiu colar care susține în procesul de învățare și care să aibă efecte pozitive asupra tuturor membrilor.

2. Relația familie - școală

Pentru reușita colară a elevului, pentru buna integrare socială a acestuia în mediul colar, legătura școală-familie este foarte importantă. În prezent, familiile elevilor au așteptări multiple de la școală. Acestea pot fi de ordin *instrumental* - preocupări referitoare la viitorul copiilor, la standardul vieții, de ordin *profesional* - vizează conferirea unui statut social superior, de ordin *afectiv* - cu referire la trăirea experiențelor pozitive în cadrul colii și de ordin *cultural* - vizează modele culturale, personalități ce pot fi luate ca exemple de viață (Alexandrescu, 2006).

Formele raporturilor familie-școală sunt diverse, dar ele au fost structurate de către Henripin și Ross (1976, apud Stănculescu, 1997, p. 175) în două dimensiuni generale, și anume:

- dimensiunea relației părinte-copil care face referire la modul în care părinții elevilor supraveghează activitatea școlară a acestora prin: *controlul* rezultatelor școlare, al temelor, *ajutorul* acordat de părinți în rezolvarea temelor, *suportul*, susținerea morală și materială a activității școlare a copilului;
- dimensiunea relației familie-școală care vizează *alegerea* filierei și a unității școlare la care s-a învâns copilul, precum și *contactele directe* pe care părinții le au cu reprezentanții instituției școlare, în special cu profesorii. Contactele acestea pot fi *colective* (reuniuni de informare a părinților, lecții deschise pentru părinți) sau *individuale* (telefoane, scrisori sau vizite ale cadrului didactic la domiciliul elevilor). De asemenea, întâlnirile cu părinții pot avea un aspect *informal* atunci când se regăsesc sub forma excursiilor, a vizitelor, a serbărilor, a diverselor aniversări la care iau parte și părinții.

Calitatea acestor legături poate fi influențată de atitudinea cadrelor didactice față de formele de menținere a relației cu familia, de deschiderea familiei față de anumite forme de relaționare, de experiența didactică și chiar de vârsta cadrelor didactice. Cele mai frecvente și diverse contacte se realizează la nivelurile de bază ale învățământului, mai ales pe parcursul anilor școlari de cotitură. Aspectul relațional familie-școală este influențat și de caracteristicile elevului, care devine mesager și mesaj în același timp. Indiferent de modalitatea de comunicare, de multe ori copilul are posibilitatea de a modifica conținutul și forma mesajului, modelând astfel raporturile dintre adulți.

Datorită implicării familiei în activitatea școlară a copilului, aceasta devine un intermediar în raporturile școală-copil. Raporturile școlii cu familiile elevilor induc creșterea complexității rolului cadrului didactic, care, pe lângă rolurile exercitate în raport cu elevii și cu administrația școlară, este nevoită să îndeplinească și un set de roluri în raport cu adulții care se implică în educația copilului. Uneori aceste roluri devin o sursă de stres pentru cadrul didactic, și asta mai ales în situația în care părinții fac observații critice la adresa acestuia în prezența copilului. Datorită așteptărilor diferite ale părinților, uneori chiar contradictorii, activitatea cadrelor didactice este percepută de aceștia ca nesatisfăcătoare. Aadar, interacțiunile familie-școală conduc la o reconstrucție continuă a rolurilor care se negociază mereu în experiența

cotidian .Dac universul social al familiei se extinde datorit influen ei colii, acest fapt este valabil i în sens invers, deoarece contactele cu p rin ii determin l rgirea re elor de sociabilitate a cadrelor didactice. Aceast deschidere reciproc poate determina st ri de satisfac ie sau de tensiune pentru cadrele didactice care sunt nevoite s parcurg un proces de cunoa tere sub aspect informa ional, pedagogic i cultural pentru a men ine leg turi eficiente cu p rin ii elevilor.

Integrarea copiilor în sistemul de înv mânt implic o serie de modific ri în unele domenii, atât în dreptul acestora, al elevilor, cât i în programul i priorit ile p rin ilor. Rela ia familiei cu coala poate suferi modific ri în func ie de natura i intensitatea schimb rilor care au loc ca urmare a colariz rii copiilor. Printre domeniile în care se observ aceast schimbare, St nciulescu (1997, pp. 177-184) remarc : *timpul studiilor* elevului – p rin ii i i coordoneaz programul în func ie de cantitatea i dificultatea temelor de cas ; *raportul cu spa iul* – determinat de loca ia institu iei de înv mânt; *bugetul familial* – afectat de anumite taxe de colarizare; *volumul i distribu ia sarcinilor între membrii familiei* – rolul adul ilor este mai înc rcat cu noi sarcini i responsabilit i; *intensificarea controlului exercitat de p rin i asupra copilului*; *forma i con inutul educa iei familiale* – familia ofer copiilor un capital cultural i intelectual rentabil sub aspectul reu itei colare; *coala deposedeaz familia de copil* – prin faptul c se creeaz o distan social între ei; *climatul emo ional al familiei* – este afectat de st ri de satisfac ie/însatisfac ie ale copilului; *evaluarea activit ii parentale* – prin evaluarea activit ii copilului p rin ii se pot sim i culpabiliza i sau recompensa i; *coala amenin intimitatea familiei* – cadrele didactice caut informa ii cu privire la via a familial a copiilor; *deziluzii i frustr ri* – suferite de familiile din categorii defavorizate datorit decalajului dintre speran e i realitate; *coala introduce familia într-o re ea de sociabilitate* – prin contactul cu cadrele didactice, cu p rin ii colegilor copilului.

Impactul reciproc al celor dou instan e educative - familie i coal - este evident i important pentru progresul colar al elevilor i pentru dezvoltarea personalit ii acestora. Dac aceste medii educa ionale se completeaz i se sus in, atunci ele vor influen a integrarea eficient a copilului în activitatea colar i, mai apoi, în via a social . Familia i coala intr astfel într-o rela ie de parteneriat fiindc hot r sc s conlucreze pentru atingerea unui scop

comun, și anume pentru binele copilului. Parteneriatele în sine nu pot produce elevi de succes, ci activitățile partenariale trebuie să fie proiectate astfel încât să conducă la obținerea acestui deziderat.

Parteneriatul în educație este un proces democratic de cooperare între instituțiile partenere - familia și școala - în vederea sprijinirii copilului pe parcursul său educațional. Pentru că barierele dintre instituțiile responsabile de educație să fie dărâmate, este necesar să se stabilească, prin colaborare, obiectivele comune în funcție de care se vor elabora modalitățile de acțiune. Familia și școala trebuie să caute împreună soluții, strategii alternative în condițiile cunoașterii punctelor forte și a celor slabe ale proiectului în care sunt implicați. Această colaborare determină câștigarea încrederii individuale în ceea ce se poate face, dezvoltarea responsabilității colective și individuale, precum și multiplicarea partenerilor responsabili (Bunescu, Alecu & Badea, 1997).

Scopul parteneriatului școală-familie, după cum menționează Goia (2016), este acela de a susține copiii în vederea atingerii succesului școlar personal. Acest parteneriat trebuie înțeles ca o relație permanentă de colaborare între personalul școlii și familia fiecărui elev pentru ca beneficiile să fie vizibile pentru toți cei implicați: școală, elevi (creșterea performanțelor școlare), părinți (atitudini pozitive față de școală), profesori (motivație crescută pentru procesul educativ). Orice modalitate de menținere a relației dintre familie și școală - consultații cu părinții elevilor, vizite la domiciliul elevilor, programe diverse de mentorat, de voluntariat, implicarea părinților precum și a unor membri ai comunității în managementul școlii, diverse parteneriate ale școlii cu comunitatea de afaceri (Bryan & Holcomb McCoy, 2004) - are rolul de a determina efecte pozitive pentru elevi, atât sub aspect educațional, cât și sub aspect psiho-social, în ceea ce privește achizițiile intelectuale, precum și în ceea ce privește bunăstarea lor socială.

O școală sănătoasă, o școală de succes este aceea care valorizează relația cu familiile elevilor și părinților. În acest sens, părinților li se oferă oportunitatea de a se implica mai mult în sprijinirea activității școlare prin asocierea în comitete sau consilii ale părinților sau în asociații de părinți. În vremurile actuale, redimensionarea legăturii școală-familie determină implicații majore în spațiul școlar.

3. Strategia rela ional în spa iul colar

3.1. No iunea de strategie

No iunea de *strategie* î i are originea în epoca antic a Greciei, unde, ini ial, termenul „strategos” se referea la rolul generalului care comanda o armat . Sensul termenului a inclus apoi i alte particularit i ce f ceau referire la abilit ile psihologice i comportamentale care îi d deau generalului posibilitatea s - i îndeplineasc rolul (Bleoju, 2022). În domeniul managementului, strategia este arta dirij rii unui ansamblu de dispozitive pentru atingerea unui obiectiv. Strategia reprezint cadrul ce orienteaz alegerile care determin natura i direc ia unei organiza ii. Ea este expresia orient rii pe termen lung a unei organiza ii sau institu ii, cu scopul valorific rii poten ialului specific (Petri or, 2007).

Strategiile sunt rezultatele deciziilor strategice, a acelor decizii care se iau la nivelul managementului de vârf cu scopul ob inerii obiectivelor strategice. Deciziile exprim op iunile majore ale organiza iei de dezvoltare i de realizare a competitivit ii strategice i au la baz gândirea strategic (Ciobanu & Ciulu, 2005).

i institu iile colare î i stabilesc planuri strategice pentru a- i asigura îndeplinirea misiunii ca organiza ii furnizoare de educa ie. Astfel, managementul strategic al unei coli trebuie s monitorizeze schimb rile din mediul social, s anticipeze tendin ele viitoare, s stabileasc obiective adecvate i strategii specifice de îndeplinire a acestora i s evalueze realizarea scopurilor propuse (Zaharia, 2013).

3.2. Strategia educa ional

Strategia educa ional include în aspectul s u terminologic repere specifice procesului de predare-înv are, procesului de proiectare i desf urare a lec iei. Ea poate fi în eleas ca modul în care profesorul combin strategiile didactice cu formele de organizare a înv rii pentru atingerea obiectivelor lec iilor. Elementele determinative ale strategiei educa ionale cuprind: obiectivele, con inuturile pe care se centreaz procesul didactic, metodele

prin care ele se prelucrează, selectarea, combinarea și dozarea componentelor strategiei în raport cu ansamblul factorilor determinanți, precum și resursa umană - profesorii și elevii.

În prezent, activitatea didactică a profesorului este ghidată de strategia centrării pe elev. Într-un sens *restrâns*, strategia centrată pe elev ca subiect al învățării presupune desemnarea unui plan de acțiune educativ orientat spre cunoașterea nevoilor educative ale elevului. În sens *larg*, strategia centrată pe elev presupune desemnarea unei paradigme experiențiale a instruirii bazată pe valorizarea aspirațiilor și abilităților elevului. „Centrarea pe elev devine atât o condiție de calitate și eficiență a procesului formativ, cât și una dintre cele mai la îndemână și de rezolvare a numeroaselor dificultăți pe care le cunoaște și amplifică învățământul contemporan” (Coiu & Cherciu, 2006, pp. 45-46).

Strategia educațională devine expresia relației cadrului didactic cu elevii astfel încât procesul de învățare să fie dinamic și încercat cu valențe pozitive. În acest sens, activitățile educative se desfășoară în funcție de caracteristicile personale ale elevilor și sunt proiectate astfel încât să constituie experiențe de învățare pozitivă care să conducă la dezvoltarea de competențe și transmiterea de conținuturi specifice.

3.3. Strategia relațională

Procesul de învățământ este unul dinamic. Buna sa funcționare depinde de o serie de factori: contextuali, relaționali, pedagogici, sociali, psihologici. Pentru ca rezultatele acestui proces să determine succesul școlar al fiecărui elev, este esențial ca între pilonii educației școlare - școală, familie, elevul - să fie relații foarte bune.

Libuși Goia (2014) subliniază importanța parteneriatului dintre școală, familie și comunitate datorită efectelor pozitive pe care le produce în educația copiilor. Dacă interacțiunea care se realizează între părinți și școală este eficientă, atunci aceasta va influența dezvoltarea copiilor, atât cognitiv, cât și psihosocial, și le va îmbogăți rutina zilnică școlară (Krüger & Michalek, 2011). În acord cu aceste aspecte evidențiate în literatura de specialitate, managementul

colar trebuie să stabilească strategii relaționale eficiente atât în ceea ce privește legătura diadică profesor-elev, profesor-clasă, cât și sub aspectul legăturii triadice - profesor-elev/clasă - părinți.

Rezultatele studiilor cu privire la legătura dintre implicarea familiei și succesul școlar al copiilor evidențiază efectele pozitive în ceea ce privește îmbunătățirea rezultatelor la învățare, frecvența școlară și responsabilizarea elevilor pentru munca specifică activităților școlare (Epstein et al., 2009). Datorită implicărilor pozitive pe care le aduce parteneriatul colii cu părinții, instituțiile de învățământ trebuie să implementeze strategii eficiente de colaborare cu familiile elevilor, de implicare a acestora în activități care încurajează succesul elevilor (Cankar, Deutsch & Kolar, 2009).

O instituție de învățământ eficientă este caracterizată, în prezent, de o implicare a părinților în activitățile cu caracter școlar (Smith et al., 2007). Valențele pozitive ale implicării părinților sunt evidente în aria achizițiilor elevilor, în adaptarea socială a copiilor, în comportamentul, motivația și competențele sociale ale acestora, în relația dintre elevi și profesori, în relațiile dintre copii. Cu toate acestea, se observă că colile tind să nu aibă obiective concrete cu privire la modalitatea de implicare a părinților în activitățile școlare, iar pentru multecoli implicarea părinților nu reprezintă o prioritate (Ibu & Goia, 2014).

Pe de altă parte, datele cercetării realizate de Dor (2013) sugerează că implicarea părinților în relația cu școala este mai mică decât ar fi de dorit. Unul dintre motivele acestui fapt este acela că, în relația cu părinții, cadrele didactice etalează atitudini pozitive cât și negative. „Din prisma experienței didactice, se constată că profesorii începători minimizează rolul implicării familiei. Din perspectiva diferențelor dintre profesori, pe cicluri de învățământ, se constată că cei din învățământul primar implică mai mult familia decât cei din învățământul gimnazial și liceal, de multe ori nefiind clar profesorilor cum anume ar putea să implice familia” (Dor, 2013, apud Ibu & Goia, 2014, p. 40).

Deoarece educația este un proces uman, ea se poate desfășura eficient într-un climat relațional care să stimuleze învățarea și care să se bazeze pe comunicare. Astfel, orice strategie educațională pe care cadrul didactic o va

proiecta pentru îmbunătățirea activității educaționale, fie în planul randamentului școlar al elevilor, fie în cel relațional, motivațional, fie în menținerea unei bune relații cu familia elevului, se va baza pe comunicare.

Activitatea cadrului didactic, atât la nivelul clasei, cât și la nivelul școlii, este una de natură managerială. Pentru a atinge idealul educațional și performanța în mediul actual, plin de schimbări, e necesară prezența unei gândiri strategice la nivelul învățământului, atât sub aspect educațional, cât și sub aspect relațional. Dimensiunea strategică a managementului școlar este asigurată însoțită de existența unei gândiri strategice și a unei culturi organizaționale favorabile schimbării. Dacă implementează o strategie creatoare de valoare, atunci școala obține un avantaj competitiv în relație cu celelalte instituții de învățământ. Astfel, o strategie relațională eficientă va contura modalități de implicare a familiilor elevilor în viața școlii, iar această strategie trebuie să fie o caracteristică permanentă a învățământului actual.

4. Particularități specifice ciclului primar de învățământ

În ciclul primar de învățământ sunt școlarizați copiii cu vârsta între 6-7 și 10-11 ani. Pentru a cunoaște particularitățile specifice vârstei școlare mici, este necesară cunoașterea profilului psihologic al acestei vârste. Conform lui Nicola și Farca (1992, p. 33), „profilul psihologic este o expresie cantitativ-calitativă a totalității componentelor, proceselor și însușirilor psihice, precum și a relațiilor interfuncționale dintre acestea, caracteristice unei anumite etape din dezvoltarea ontogenetică a copiilor și care se diferențiază de la un individ la altul”.

Sub aspect fizic, se constată o fortificare generală a organismului școlarului mic. Din punct de vedere cognitiv, gândirea acestuia se desprinde de datele percepției globale intuitive și manifestă o tendință de reflectare prin acțiuni tot mai eficiente asupra obiectului. Cunoașterea se realizează prin operații logice, concrete, obiectuale, a căror trăsătură definitorie este reversibilitatea. Viața socială devine mai activă deoarece copilul simte nevoia de a trăi în colectiv, de a lua parte la activitățile comune din cadrul grupului. Aparținerea la colectivitatea clasei presupune o acomodare cu specificul și regulile vieții sociale, iar copilul își reglează atitudinile și relațiile cu ceilalți în funcție de regulile de conduită din cadrul grupului (Nicola & Farca, 1992, pp. 38-39).

Mediul școlar aduce un climat diferit de cel familial, unul mai puțin protector, iar mutațiile ce se petrec în viața copilului în noul mediu, cel școlar, îi determină pe unii specialiști să considere acest nou început drept un șoc al școlarizării. Toate aceste transformări vor influența personalitatea copilului. Viața de școlar sporește importanța socială a acțiunilor întreprinse de copii. În această etapă se observă o amplificare a contactelor sociale fiindcă școlarul relaționează mai mult cu cei de-o vârstă cu el, cu colegii, fapt ce determină o sporire a indicelui de socializare și a sentimentelor colective. Conduitele interacționale influențează personalitatea copilului și conduc la formarea unor trăsături de caracter pozitive sau negative. Sub impactul activităților comune apare prietenia interpersonală, se dezvoltă sentimentul de spundenie, durerea afectivă. Relațiile dintre copii sunt reglementate de criterii situaționale, momentane, astfel că acestea pot fi considerate instabile (Golub, Zlate & Verza, 1995).

Relația educativă din spațiul școlar se conturează în jurul unei persoane cu rol foarte important, și anume învățătorul/învătoarea. Această legătură cu caracter reciproc (între educator și educat) are scopul de a asigura condițiile esențiale pentru reușita procesului de învățare și pentru dezvoltarea personalității elevului. Relația școlară mică cu învățătorul/învătoarea are implicații pedagogice, psihologice și sociologice care pot influența calitatea climatului psihosocial din cadrul clasei.

Deoarece învățământul primar este prima etapă din învățământul obligatoriu, este important ca în această perioadă copilul să găsească în școală un cadru prielnic dezvoltării sale cognitive, emoționale, psihomotorii. Astfel, o colaborare eficientă familie-școală în această etapă a școlarității determină efecte pozitive în ceea ce privește învățarea și starea de bine a școlarului mic.

5. Studiul investigativ

5.1. Metodologia cercetării

Scopul prezentului studiu a fost acela de a determina care sunt strategiile relaționale existente în cadrul unei școli primare din Timișoara.

Obiectivele propuse au fost:

- a) determinarea relațiilor existente între învățătorii elevi;
- b) identificarea relațiilor dintre coalii și familiile elevilor.

Ipotezele care stau la baza cercetării au fost:

- a) Existența relațiilor eficiente în clasa de elevi, între învățătorii elevi, asigurând un bun demers educațional.
- b) Existența relațiilor de colaborare familie-coală influențând activitatea colară a copiilor.

Populația cercetării a cuprins 60 de persoane împărțite în două loturi: lotul părinților (30 de respondenți) și lotul elevilor (30 de elevi, copiii părinților investigați). Distribuția acestora pe clase și sex este vizibilă în următorul tabel:

Tabelul nr. 1. Distribuția pe clase și sex a celor 30 de elevi

Clasa	Numărul subiecților	Distribuția pe sexe		Procentul subiecților %
		Masculin	Feminin	
I	4	2	2	13,3%
a II - a	6	3	3	20%
a III- a	6	3	3	20%
a IV- a	14	8	6	46,6%
TOTAL	30	16	14	100%

Am ales un număr mai mare de elevi din clasa a IV-a datorită particularităților psihologice și de vârstă care le permit să fac aprecieri obiective asupra situației în care se regăsesc. Nu am inclus în studiu elevii din clasa pregătitoare deoarece am considerat că, pentru o evaluare obiectivă, elevii trebuie să fi petrecut cel puțin un an în coală.

În actuala cercetare s-a folosit ca metodă tehnică de investigare ancheta pe bază de chestionar. Chestionarul aplicat este de tip omnibus autoadministrat. Majoritatea întrebărilor din chestionare sunt cu răspunsuri închise. Informațiile cuprinse în chestionare au fost introduse în baza de date construită cu ajutorul programului SPSS.18.0.

5.2. Rezultatele cercetării

Demersul investigativ a cuprins două dimensiuni ale strategiei relaționale, și anume dimensiunea învățare-elevi și dimensiunea coală-familie.

a) Relația învățare - elevi

Pentru a surprinde relaționarea dintre cadrul didactic și elevi, colarii mici au completat un chestionar cu 16 întrebări. Prin completarea acestora s-a investigat pe de o parte percepția elevilor asupra climatului școlar fiindcă cadrul socio-afectiv în care este integrat școlarul poate constitui un obstacol sau un stimulente în calea învățării, iar pe de altă parte s-a urmărit existența strategiilor educative pe care învățarea le adoptă pentru transmiterea cunoștințelor în vederea realizării învățării.

Operationalizând conceptul de relație învățare-elev, primele întrebări (Q1: *Te înelegi cu doamna învățare?* și Q2: *Îți place învățarea?*) au investigat existența legăturii afective cu învățarea. Conform datelor din tabelul nr. 2, se observă faptul că, în coala în care s-a realizat cercetarea, elevii se înțeleg *foarte bine* (70%) și *bine* (23,3%) cu învățarea clasei. De asemenea, într-un procent de 53,3% elevii își iubesc *foarte mult* învățarea, 30% dintre copii afirmând că le place *mult* de aceasta. Aceste aprecieri sincere ale copiilor față de relația cu cadrul didactic constituie premisa existenței unui climat eficient în clasă pentru realizarea procesului educațional.

Tabelul nr. 2. Frecvența răspunsurilor la întrebarea Q1:
Te înțelegi cu d-na învățare?

		Frecvența	Procent
Q1: <i>Te înțelegi cu d-na învățare?</i>	foarte bine	21	70,0
	bine	7	23,3
	potrivit	1	3,3
	rau	1	3,3
	Total	30	100,0

Dar, a face parte dintr-un colectiv presupune a rela iona i cu ceilal i colegi. A adar, întrebarea *Q11: Cum te în elegi cu colegii din clasa ta?* investigheaz rela ia cu colegii. Rezultatele, vizibile în *tabelul nr. 3*, arat c un procent de *46,7%* dintre copiii investiga i se în eleg *foarte bine* cu colegii de clas , iar *30%* se în eleg *bine* între ei. Procentul de *6,6%* al celor care au raportat neîn elegeri poate fi determinat de unele conflicte între rolurile stabilite între copii în clas sau pot fi exprim ri ale unor st ri de moment care nu influen eaz ipoteza privind existen a unui mediu socio-afectiv propice înv rii.

Tabelul nr. 3. Frecven a r spunsurilor la întrebarea *Q11: Cum te în elegi cu colegii din clasa ta?*

		Frecven a	Procent
<i>Q11: Cum te în elegi cu colegii din clasa ta?</i>	foarte bine	14	46,7
	bine	9	30,0
	potrivit	5	16,7
	r u	2	6,6
	Total	30	100,0

Se observ c în coala investigat , majoritatea copiilor se în eleg *foarte bine* i *bine* atât cu înv toarea, cât i cu colegii din clas . A adar, interac iunea din grupul colar se bazeaz pe rela ii afective pozitive, fapt care constituie premisa unui climat psiho-social s n tos.

Deoarece la coal înv toarea transmite un con inut tiin ific prin procesul instructiv-educativ, e important ca acest con inut s fie în eles de copii i elevii s fie sprijini i de cadrul didactic în acest sens. Urm toarele întreb ri surprind existen a unei bune *strategii educative* a cadrului didactic (*Q3: Te ajut doamna înv toare când nu în elegi?*, *Q4: În elegi la lec ii când i se explic ?*) i curajul elevilor de a o întreba pe înv toare când nu în eleg con inutul tiin ific (*Q5: Ai curajul s o întrebi pe înv toare când nu în elegi?*). Din r spunsurile elevilor se eviden iaz faptul c *90%* dintre ei se simt ajuta i *întotdeauna* de doamna înv toare *atunci când nu în eleg* con inutul din cadrul lec iilor predate; elevii în eleg *întotdeauna* (*46,7%*) sau *câteodat* (*50%*) când li se explic în cadrul lec iilor, iar un procent de *90%* au curajul s o întrebe pe înv toare cerând explica ii suplimentare.

A adar, strategia educativă este una centrată pe elev.

Cu privire la comunicarea dintre cadrul didactic și elevi, colarii au fost întrebați dacă învățtoarea se consultă cu ei atunci când se ia vreo decizie privind activitățile colare. Astfel, răspunsurile la întrebarea Q6: *Se consultă d-na învățtoare cu voi în luarea unei decizii pentru clasă?*, 83,3% au spus că această consultare se realizează *întotdeauna*, iar un procent de 16,7% apreciază o colaborare doar *câteodată*. Existența acestei relații de colaborare contribuie la dezvoltarea personalității copiilor, la o bună integrare socială bazată pe încredere și apreciere din partea cadrului didactic.

Clasa de elevi este un spațiu social în care pot apărea neînțelegeri între copii din cauza diferențelor sociale, familiale sau din cauza situațiilor colare specifice. În acest context, rolul învățtoarei este deosebit de important. Strategia relațională implementată de aceasta poate crea un climat psihosocial pozitiv. Răspunsurile la întrebările Q7: *Vă ajută învățtoarea să rezolveți conflictele dintre voi?* și Q8: *În ce măsură vă ajută să rezolveți conflictele?* au evidențiat faptul că învățtoarea îi ajută pe copii să rezolve conflictele, fapt apreciat ca *pozitiv* de 90% din copii, acest sprijin fiind oferit într-o măsură *foarte mare* - 60% și *mare* - 30% de cadrul didactic al clasei. De asemenea, se observă că învățtoarele clădesc relații plătute între elevi, fapt confirmat de 93,3% dintre elevii care au apreciat că *întotdeauna* învățtoarea se îngrijește de toți elevii din clasă (Q12). În cadrul colii există un climat psihosocial pozitiv, fapt întărit de un procent de 80% dintre colarii mici care au afirmat că nu se consideră tratați nedrept de cadrele didactice (Q10).

Concluzionând, strategiile relaționale pe care învățtoarele din această coală le aplică sunt propice învățării, climatul socio-afectiv este încurajat de valențe pozitive, copiii se simt apreciați și integrați în colectivul clasei. Relația cu cadrul didactic este bazată pe încredere, pe simpatie și oferă colarilor confortul de a întreba atunci când nu înțeleg la lecție sau de a sesiza momente conflictuale. Ipoteza generală a acestei dimensiuni - *Existența relațiilor eficiente în clasa de elevi, între învățtoare și elevi, asigură bunul demers educațional* - a fost testată și astfel se întărește importanța relațiilor cadru didactic-elevi la nivelul ciclului primar de învățământ.

b) Rela ia coal - familie

Cel de-al doilea plan rela ional surprins în aceast cercetare a fost acela al rela iei dintre cadrul didactic al clasei i familia elevului, precum i existen a parteneriatelor între coal i familiile copiilor. Pentru reu ita procesului educativ, în prezent se acord o importan mult mai intens leg turii coal -familie, c ci o colaborare eficient a acestora determin efecte pozitive în aria rezultatelor la înv tur ale colarilor i favorizeaz bun starea vie ii colare a copiilor. Chestionarul adresat p rin ilor cuprinde 20 de întreb ri cu r spuns închis i dou întreb ri au r spuns deschis.

În prima parte a investig rii p rin ilor am urm rit existen a cooper rii cu înv toarea clasei pentru ca elevul s ating performan ele colare specifice nivelului prev zut de programa colar . Astfel, am urm rit interesul ar tat de ace tia pentru rezultatele colare ale copilului, interes manifestat prin controlarea temelor, sprijinirea în realizarea sarcinilor colare. Rezultatele la întrebarea *Q1: În ce m sur sunte i interesat de activitatea colar a copilului dvs.? indic un procent de 83,3% de p rin i preocupa i în foarte mare m sur , iar 13,3% preocupa i în mare m sur de activitatea colar a copilului. i copiii au fost chestiona i (întrebarea Q14 din chestionarul adresat lor) cu privire la m sura în care sunt interesa i p rin ii lor de activitatea colar . Pentru 86,7% dintre colari, p rin ii se intereseaz de ei în foarte mare m sur , iar 13,3% dintre copii au încadrat aceast preocupare a p rin ilor la rangul de mare m sur . Corelarea acestor r spunsuri contureaz interesul i preocuparea familiei pentru progresul colar al copiilor. Întrebarea *Q3: Colabora i cu înv toarea clasei pentru progresul colar al copilului? arat c to i (100%) p rin ii intervieva i colaboreaz în acest sens cu cadrul didactic al clasei. De asemenea, din r spunsurile p rin ilor la întrebarea *Q5: În ce m sur sunte i mul umi i de calitatea înv turii primit în coal de copilul dvs? se observ c p rin ii sunt foarte mul umi i într-un procent de 76,7% i mul umi i - 23,3% de eforturile educa ionale ale cadrelor didactice din coal . Aceast evaluare confer încredere i înv toarelor, deoarece munca lor a fost astfel evaluat de p rin ii copiilor.***

Printre modalit ile de colaborare coal -familie, surprinse de întrebarea *Q9*, cele mai utilizate modalit i prin care cadrele didactice informeaz familiile elevilor sunt: *conversa ia direct (96,7%), edin ele cu p rin ii (86,7%),*

lecțiile deschise pentru părinți (23,3%), precum și în timpul zilei scrise (16,7%). Deoarece conversația directă este cea mai utilizată modalitate, deducem că părinții vin la școală să cer informații despre elevi, că învățtoarea transmite deschis situațiile problematice și soluțiile pentru îmbunătățire, această colaborare asigurând progresul școlar al elevilor. Se poate observa că învățtoarele au stabilit o strategie relațional eficientă cu părinții elevilor, ceea ce asigură bazele parteneriatului familie-școală în această instituție de învățământ.

Am urmărit dacă această colaborare include și alte aspecte ale școlarității. În acest sens, întrebările Q7: *Cadrul didactic se consultă cu dvs. privind activitățile pentru copiii din școală?* și Q8: *Deschiderea învățtoarei la colaborarea cu dvs. o considerați?* au surprins existența parteneriatului la nivelul clasei. Datele din tabelul nr. 4 indică faptul că această colaborare este funcțională în mare măsură, dar pot fi implementate mai multe strategii privind implicarea părinților în activitățile clasei, și asta deoarece deschiderea învățtoarei la colaborarea cu părinții este apreciată ca fiind *foarte bună* de către 90% dintre părinții chestionați (Q8).

Tabelul nr. 4. Frecvența răspunsurilor la întrebarea Q7:
Se consultă cadrul didactic cu dvs. în activitățile pentru copii?

		Frecvența	Procent
Q7: Se consultă cadrul didactic cu dvs. în activitățile pentru copii?	foarte mare măsură	11	36,7
	mare măsură	13	43,3
	potrivit	6	20,0
	Total	30	100,0

Relația familiei cu învățtoarea clasei, surprinsă de întrebarea Q6: *Cum apreciați relația dvs. cu învățtoarea clasei?*, a fost apreciată ca *foarte bună* într-un procent de 76,7%, fapt care constituie baza unei colaborări eficiente familie-cadru didactic. A fi partener implicat și posibilitatea de a decide cu privire la unele activități cu caracter educativ. În acest sens, întrebarea Q15: *Vi s-a oferit posibilitatea de a decide cu privire la o anumită activitate școlară sau extra școlară?* a evidențiat faptul că 70% dintre părinți au avut posibilitatea de a decide la nivelul clasei în activitățile școlare sau extra școlare ale copiilor. Aceștia au putut decide într-o măsură

foarte mare (30%), mare (30%) și potrivit (13,3%) conform răspunsurilor oferite de părinți la întrebarea Q16: *În ce măsură ați putut decide?*

Tabelul de mai jos, nr. 5, evidențiază faptul că părinții se consideră a fi parteneri cu școala la care învață copiii lor.

Tabelul nr. 5. Frecvența răspunsurilor la întrebarea Q17:
Vă considerați partener cu școala?

		Frecvența	Procent
<i>Q17: Vă considerați partener cu școala?</i>	în foarte mare măsură	16	53,3
	în mare măsură	8	26,7
	potrivit	6	20
	Total	30	100,0

O relație de parteneriat se sprijină pe colaborarea eficientă a celor două părți, familie-școală, precum și pe posibilitatea părinților de a decide cu privire la activitățile școlare și extrașcolare de la nivelul clasei copiilor.

Pentru a se putea implica în activitățile din școală este necesar ca familiile copiilor să participe la diversele acțiuni care se desfășoară în această instituție. Răspunsurile la întrebarea Q10: *Ați participat la vreo acțiune școlară sau extrașcolară* indică spre o participare de 86,7% la astfel de activități. Majoritatea activităților la care au participat părinții sunt serbările școlare, 73,3% dintre respondenți evaluându-le cu calificativul de *foarte bine*. La nivelul colii se realizează o mulțime de activități cu diverse tematici - *Ziua mamei, Ziua tatălui, Ziua copilului, Ziua familiei, Ziua porților deschise* - activități care însă, în contextul pandemiei de COVID-19, au suferit modificări, unele fiind chiar oprite. În toate aceste activități au fost implicate familiile elevilor, așadar li s-a oferit părinților posibilitatea de a fi parte alături de copiii lor.

Cu privire la colaborarea cu școala, părinții se declară mulțumiți de relația la nivel instituțional (Q13: *Sunteți mulțumiți de colaborarea cu școala?*) în diferite grade: 43,3% sunt *foarte mulțumiți*, 46,7% se declară *mulțumiți*, iar 10% se declară mulțumiți într-o măsură *potrivită* de această colaborare.

Percep ia p rin ilor cu privire la faptul c le sunt ascultate propunerile f cute c tre coal (Q12) are semnifica ii pozitive, astfel un procent de 63,3% evalueaz c propunerile le sunt luate în considerare *în mare i foarte mare m sur* , iar 30% într-o m sur *potrivit* .

P rin ii investiga i se consider parteneri cu coala, dar se observ o mai intens colaborare la nivelul clasei fa de colaborarea la nivel institu ional. Deoarece 80% dintre p rin i se declar *foarte mul umi i c* au ales pentru copilul lor această institu ie de înv mânt (Q20: *Sunte i mul umi i c a i ales coala aceasta?*), se poate concluziona c strategiile rela ionale implementate de coal fa de familiile elevilor sunt eficiente. Familiile se consider în parteneriat cu coala, iar rolul colii este acela de a înt ri calitatea rela iilor dintre p rin i i institu ia colar . Datorit faptului c vârsta majorit ii p rin ilor este încadrat în intervalul 30-40 ani (conform datelor de identificare), acest lucru devine un atu pe care institu ia de înv mânt îl poate fructifica pentru o colaborare mai eficient ale c rei rezultate vor fi vizibile în dezvoltarea micilor colari.

Concluzionând, rela ia coal -familie este una eficient în cadrul colii investigate, mai intens la nivelul clasei, dar cu perspective deschise la nivel institu ional. Colaborarea la nivelul clasei determin îmbun t irea situa iei la înv tur a copiilor, precum i posibilitatea ca p rin ii s decid cu privire la activit ile copilului. Familiile copiilor se declar parteneri cu coala în ceea ce prive te educa ia, îns această colaborare poate fi ajustat . Ipoteza general a acestei dimensiuni - *Existen a rela iilor de colaborare familie-coal influen eaz activitatea colar a copiilor* - a fost testat i astfel se înt re te importan a rela iilor familie- coal la nivelul ciclului primar de înv mânt.

6. Concluzii

Strategiile rela ionale implementate de cadrul didactic în rela ia cu elevii din ciclul primar trebuie s se plieze pe profilul psihologic al colarului mic. Astfel, pe de o parte strategia educa ional va urm ri progresul colar al fiec ruia i va fi centrat pe elev pentru ca înv area s fie eficient . Sub aspect rela ional, înv toarea va crea un climat psiho-social propice integr rii sociale a tuturor copiilor i care va favoriza încrederea colarilor în ajutorul pe care aceasta îl poate oferi în orice situa ie specific mediului colar.

Pentru reu ita colar a elevului e important i rela ia familie- coal . În ultimul timp se observ o preocupare mai intens a p rin ilor fa de activitatea colar a copiilor i o multiplicare a interac iunilor dintre personalul colar i membrii familiei elevilor. La nivelul clasei de elevi, rela ia de colaborare a familiei cu cadrul didactic conduce la bun starea educa ional i psiho-social a fiec rui colar. Strategia rela ional proiectat în acest sens determin îmbun t irea rezultatelor la înv tur ale copiilor, precum i integrarea lor în colectivul clasei. Parteneriatul cadrului didactic cu p rin ii ofer celor din urm posibilitatea de a propune i a decide cu privire la diverse activit i colare sau extra colare care pot facilita starea de bine a micilor colari. La nivelul colii, demersul strategic contureaz modalit i de implicare a p rin ilor astfel încât proiectele i ac iunile colii s determine o educa ie de calitate pentru to i elevii.

Rolul familiei i al colii este foarte important pentru educa ia copiilor. Cu cât cele dou institu ii colaboreaz i ac ioneaz în parteneriat, cu atât mai mult dezvoltarea bio-psiho-social a copiilor se va realiza la poten ialul maxim. Strategiile rela ionale dezvoltate i implementate în coal trebuie s includ o colaborare tot mai strâns cu persoanele responsabile de socializarea primar a copiilor, respectiv cu familiile elevilor.

Referin e

- Alexandrescu, P. (2006). Rolul colii i al familiei în educa ia tinerei genera ii, în orizontul integr rii europene. *Revista Român de Sociologie*, 3-4, 361-381.
- Bleoju, G. (2022). *Management Strategic (Curs)*. Universitatea „Dun rea de Jos”.
[https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/management/management-stragic-230525.html](https://biblioteca.regielive.ro/cursuri/management/management-strategic-230525.html)
- Bryan, J., & Holcomb McCoy, C. (2004). School Counsellors Perceptions of their Involvement in School-Family Partnerships. *Professional School Counseling*, 7(3), 162-171.
- Bunescu, Ghe., Alecu, G., & Badea, D. (1997). *Educa ia p rin ilor. Strategii i programe*. Editura Didactic i Pedagogic .
- Cankar, F., Deutsch, T., & Kolar., M. (2009). Teachers and Parents – Partners with Different Expectations. *International Journal about Parents in Education*, 3(1), 15-28.

- Ciobanu, I., & Ciulu, R. (2005). *Strategiile competitive ale firmei*. Editura Polirom.
 - Dor, A. (2013). Israeli Teachers' Attitudes toward Parental Involvement in School: A Qualitative Study. *International Journal of Parents in Education*, 7(1), 6-17.
 - Epstein, J.L., Sanders, M.G., Simon, B.S., Salinas, K.C., Jansorn, N.R., & Van Voorhis, F.L. (2009). *School, Family, and Community Partnerships. Your Handbook for Action*. Corwin Press.
 - Goia, D. (coord.). (2016). *Comunicarea profesori-p rin i în coli din medii dezavantajate*. Editura Universitar .
 - Golu, P., Zlate, M., & Verza, E. (1995). *Psihologia copilului*. Editura Didactic i Pedagogic .
 - Goodman, N. (1992). *Introducere în sociologie*. Editura Lider.
 - Iancu, S. (2000). *Psihologia colarului – de ce merg elevii încrunta i la coal .* Editura Polirom.
 - Krüger, J., & Michalek, R. (2011). Parents' and Teachers' Cooperation: Mutual Expectations and Attributions from a Parents' Point of View. *International Journal about Parents in Education*, 5(2), 1-11.
 - Nicola, I., & Farca , D. (1992). *Pedagogie general .* Editura Didactic i Pedagogic .
 - Onaga, F., B l u, C., & Neagoe, A. (2019). Comparative Study on the Influence of Moral-Christian Education in Preventing Deviant Behaviors in High School Students. *Revista Acta Universitatis George Bacovia. Juridica*, 8(1), 89-113. http://www.ugb.ro/Juridica/Issue_no15.pdf
 - Petri or, I. (2007). *Management strategic*. Editura Brumar.
 - Robinson, K., & Aronica, L. (2015). *coli creative: revolu ia de la baz a învântului*. Editura Publica.
 - Smith, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Slegers, P. (2007). Types of Parents and School Strategies Aimed at the Creation of Effective Partnerships. *International Journal about Parents in Education*, 1(0), 45-52.
 - St nciulescu, E. (1997). *Sociologia educa iei familiale – Strategii educative ale familiilor contemporane*. Editura Polirom.
 - oitu, L., & Cherciu, R.L. (2006). *Strategii educa ionale centrate pe elev*. Editura Alpha.
 - ibu, S., & Goia, D. (coord.). (2014). *Parteneriatul coal -familie-comunitate*. Editura Universitar .
 - Zaharia, D.V. (2013). coala ca organiza ie. În S. Boncu & C. Ciobanu (Eds.), *Psihosociologie colar* (pp. 309- 320). Editura Polirom.
-

The online version of this article can be found at:
<http://revped.ise.ro/category/2022-en/>



This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Versiunea online a acestui articol poate fi găsită la:
<http://revped.ise.ro/category/2022-ro/>



Această lucrare este licențiată sub Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/> sau trimiteți o scrisoare către Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, SUA.